

Eugen Drewermann

Meditáció a naimi ifjú történetéről

(Lukács 7,11-17)

Naim falujában élt egy előzvegyült asszony. Az evangéliumban leírt történetnek persze előtörténete is van, amelyet talán leginkább így mondhatunk el: Együtt élt egy férfi és egy asszony, akik bensőségesen szerették egymást. A férfi igyekezett az asszony oltalma lenni, a megóvott élet biztosítékát kínálta neki, ő pedig nagybecsüléssel, hűséggel és hálával viszonzta a szeretetet. Mindkettőnek szüksége volt a másikra, és kiegészítették egymást, ahogyan ezt bárhol a földön megtehetik, akik szeretik egymást. A férfi egyébként abban az időben nemcsak a pénzt kereste meg, nem csupán a család megélhetéséről gondoskodott, hanem ő jelentette az öregségi ellátás, a nyugdíj, a társadalombiztosítás minden formáját is.

Egy napon meghal ez a férfi, és hátrahagy egy asszonyt, aki nem tudja, hogyan tovább. Alighanem ez a legrosszabb, ami megtörténhet. Meglehet, sok mindentől meg tudjuk óvni egymást – a halállal szemben nem vagyunk elég erősek. A test gyöngesége, a szellem fáradsága miatt hátrahagyunk egy embert, akit sosem lett volna szabad elhagynunk. Ami az élet során is épp elég gyakran megtörténhet, egészen biztosan megtörténik az élet végén, nem várt módon gyakran

és hirtelen, lappangó igazságok gyűjteményeként, amelyeket sosem akarunk tudomásul venni; reméltünk és szerettünk a halál ellenében, amely most itt van, és nem engedi, hogy kérdéseket tegyünk fel, és nem ad semmilyen választ.

Ennek az asszonynak az életében mindenek ellenére alighanem maradt valami halvány remény. A férfi hátrahagyta a fiát. Éppen tíz, legfeljebb tizenkét évesként képzelhetjük el, különben a szöveg nem nevezné – a biblikus szóhasználatnak megfelelően – „ifjúnak”. Apja halálakor ez a fiatal ember bizonyára úgy érezte anyja oldalán, hogy valami szent végrendeletet, egész további életére szóló feladatot kapott. Feltehetően igyekezett megvigasztalni anyját: „Ne légy oly szomorú”, mondhatta neki, „hiszen itt vagyok neked én, s mi ketten összetartozunk; majd csak megbirkózunk valahogy a helyzettel!” S az anya nyilván túlságosan is szívesen elhitte ezt. Bizonyára beléje kapaszkodott, őrá támaszkodott, reményei hordozójára. Igaz, még túl kicsi, de néhány éven belül szintén családot alapít, s ő, az anya lesz kísérője. Fia fogja pótolni a férjét. Különben csak magány, nélkülözés, gyász és baj várna rá. Mindent megtesz az ifjúért, az pedig örte. Ketten egységet alkot-

nak, dacolnak a sorssal, és bátrak, szorgalmasak, állhatatosak.

És mégis: titokban, szinte észrevétlenül, különös sorvadás zajlik az ifjúbán. Valahányszor osztozni akar pajtásai örömeiben, hűtlennek érzi magát anyja iránt. Valahányszor megpróbál saját gondolatokat ápolni magában, úgy tűnik neki, mintha engedetlen lenne anyja elvárásaival szemben. És ha csak fantáziájában is kilép a házból, olyannak látja önmagát, mint aki eltaszítja az anyját. Más szavakkal: Ez a fiú egy olyan asszony oldalán nő fel, aki minden gondoskodása és jóindulata ellenére nagy, fojtogató és nyomasztó árnyékot vet fiára. Ez a fiú tönkremegy abban a bűntudatban, amely mindannyiszor meglepi, amikor megpróbálja megteremteni saját életét. Ez a fiú meghal, alighogy megkezdődött volna az élete.

Ami itt megszólal, azt százezerszeresen elképzelhetjük, már nem a kis falvakban, hanem feltehetően sokkal gyakrabban a nagyvárosok kiscsaládjában: szétszakadt házasságok, csak az egyik szülő mellett felnövő gyerekek, akiknek még túlságosan is gyenge vállukon kell hordozniuk ezt a szülőt, ahelyett hogy az lenne támaszuk. A következmények épp elég gyakran drámaiak; alig tizennégy éves, s már drogfüggő gyerekek, elveszett ezek, akik nagy szemekkel tekintenek arra az életre, amely sosem lesz övék, akikről egyfelől túlságosan is gondoskodnak, de akiket másfelől túlterhelnek, akik remények hordozói, de összetörnek egy idegen remény terhe alatt. S aztán a többi ember. Természetesen az anya, a gyászoló özvegy pártjára állnak. Egy fiúnak nem szabad elhagynia az anyját, mégiscsak létezik a negyedik parancsolat, az embernek tisztelnie kell szüleit, főképp ha bajban vannak. Valamennyien elnyomják ezt az ifjút.

Ebben a történetben nincs bűnös, nincs senki, aki szándékosan tenne valami rosszat, csupa olyan ember szerepel benne, aki tökéletesen jót akar, s aztán összeomlik a mértéklen felüli felelősség és a szeretet súlya alatt. Egyik ember sem tehet róla, s mégis, egyik a másikának halált hoz. Az ifjú meghal, és látjuk, amint Naim minden lakosa beáll az özvegyet gyászoló gyülekezetbe. Oda kísérik őt,

A novgorodi Szófia-székesegyház metszete

ahol minden emberi remény végződik, a sírhoz. Ez lenne a vég, a normális ész morális útmutatásainak körén belül nem mutatkoznék kiút, ha másfelől nem érkeznek egy másik menet, egy másik üzenet ebbe az életbe. Látzólag ellentmondásos üzenet, amely szemben áll minden normális emberi érzéssel.

Először is: Jézus hirtelen megállítja a menetet. Ezt még meg lehet érteni, mert ez így tényleg nem mehet tovább. A halálon túl nem folytatódhat, és Jézus itt nyilvánvalóan arra tesz kísérletet, hogy éppen csak feltartóztassa még, ami különben végérvényesen tragédiába fulladna. De többről is van szó: Odamegy ehhez az özvegyhez, és megszólítja: „Ne sírj!” Azt képzelhetnénk, hogy szépen mondta ezt. Talán már maga Lukács is elveszi az élet, amikor e megszólítás indítékát részvétként írja körül.

Nekem azonban úgy tűnik, hogy ez a felszólítás nem gyengéden, hanem valamiképpen szinte keményen hangzott el. Talán így kellene lefordítani: „Jóasszony, megértem a szomorúságodat; látom, mennyire szenvedsz; úgy érzed, minden kihullott a kezedből – ennek ellenére meg kell tanulnod valamit: Szomorúságoddal évek óta elnyomod a gyereket. Ha nem hagysz fel a férjed elvesztése miatti sírással, mindent a fiadtól várva, akkor megfojtod őt, és nem hagyod élni. Észre kell vened, mit okozol a depresszióddal. Hagyd abba! Nem követelheted magadnak a fiadat mint valami tulajdont. Csak akkor lesz képes létezni számodra, ha elkezd maga élni. Csak akkor tarthatod meg, ha elengeded. Kezdj el magad élni! Ne tekint vissza a múltba, hanem szedd össze magad, és próbálj meg valamit kezdeni az életteddel! Ne tartsd többé függőnek magad, mert ez megfojtja azokat az embereket, akikre támaszkodsz.”

Mindezt jelentheti az, hogy „Ne sírj!”. Ebben a rövid felszólításban az elkísérés hosszú folyamatáról van szó, amely éveket vehet igénybe. Ahhoz, hogy egy gyerekbe új erőt öntsünk, igen gyakran az anyjával vagy az apjával kell beszélnünk, a szüleivel, akik számára szentek, és a maguk bajával eltörleszölik előle az Istenhez és önmagához vezető utat.

Mindez még mindig enyhe és részvevő megnyilatkozás. De szinte egy ostorcsattanás élességével hangzik el, amikor Jézus az ifjút szállító hordágyhoz lép, és megparancsolja neki: „Kelj fel!” Valóban isteni szó, olyan, mint valami életre hívó parancs: ne maradjon többé fekvő, agyonnyomva a tehertől, hanem álljon a saját lábára, és induljon neki a saját életének.

Itt a sorok közt kell olvasnunk, és észre kell vennünk, mi is történik, ha egy fiatalember ilyen helyzetben megpróbál eloldódni az anyjától, és megpróbálja megtalálni önmagát. A negyedik parancsot ekkor azt mondja neki, hogy bűnt követ el, és maga is így fogja érezni. Minden saját kívánsága miatt rettenetes büntület fogja gyötörni, minden „nem” nyomán, amellyel megtagadja magát az anyjától, belülről a legrosszabb érzések törnek majd rá, s úgy érzi majd, hogy valósággal kettészakad. Minden önmaga felé tett lépés után hallani véli majd anyjának panaszkiáltását, amely kísértésként követi éjszakáiban és álmaiban, és a szabadság felé tett minden lépését ez a gondolat kíséri majd: „Tulajdonképpen nem szabad ezt tenned, önző vagy, megfélekedezel a kötelességedről, megölöd azt az embert, aki megajándékozott az élettel, rosszabb vagy, mint az apád, aki elhagyta anyádat, mert te önként és kegyetlenül teszed ezt, nincs jogod élni, ha nem az anyáért élsz.” Ezek a naimi gyászoló gyülekezet normális, morális gondolatai.

Jézus hallatlan követelményt támaszt: „Megparancsolom neked, fiatalember, állj fel, és élj magad!” Bibliaolvasókként gyorsan túl vagyunk ezen, amikor tüstént átugorjuk ezt a sort: „És visszaadta a fiút anyjának.” A világ csodálatosan rendbe jön, valóban isteni módon, s egy szempillantás alatt. De a valóságos életben ki bírja ki a feszültségeket, ha egy ifjú felkel, s elmegy az anyjától, vagy szükség esetén szembefordul vele? És képzeljük el, hogy a fiatalember eljátszik azzal a gondolattal, hogy menekülésszerűen elhagyja Naimot, és áttelepül a Jezrael-síkság valamelyik másik falujába, netán Kánaánba vagy még messzebb, talán Tírusz és Szidón pogányok lakta vidékére, egyáltalán nagyon messzire anyja világától, és sosem látja többé viszont...

„Visszaadta őt az anyjának.” Közben effajta gondolatok és felismerések helyezkednek el: „Ifjú, amíg félsz az édesanyádtól, és menekülsz előle, nem lesz nyugtod, mert belül veled megy, sötét árnyként kísér oldaladon, s végül önmagad elől fogsz menekülni. Ha elég erős vagy ahhoz, hogy felépítsd saját életedet, akkor belenézhetsz anyád szemébe, s látni fogod, hogy nem egy vámpírral van dolgod, hanem egy szegény, idős asszonnyal, aki nem tehetett arról, hogyan alakult az élete. Nem fogsz belepusztulni abba, ha megpróbálsz segíteni neki, nem fog felzabálni téged, ha érte élsz.” De mindez csak akkor érvényes, ha ez a fiatalember a saját lábára áll, és ha önálló életet él.

Megkérdezhetné valaki: Mi köze mindennek Istenhez, és minek ehhez Isten által végbevitt csoda? Azt felelem: A valódi csoda akkor történik meg, ha emberek talpra állnak, és megsejtik, mit is jelentenek ők itt a csillagok alatt. A szabadságot nem emberek ajándékozzák nekünk. A szabadságot Istennel szembesülve nyerjük el. Csak Istenre vetett tekintettel merészelünk megtenni olyan dolgokat, amelyek elől az emberek csupa jóindulatból elállják az utat. A vallás nem erkölcstelen ugyan, de felold olyan konfliktusokat, amelyeket az erkölcs nem küszöböl ki, éppen ellenkezőleg, halálosan kiélez. A vallás az egyedüli igazság: Szabadságunkban áll, hogy mi magunk éljünk. Ez olyan tapasztalat, amely abszolút érvényű, és csak akkor élhetünk másokért, ha mi magunk megkapjuk a jogot ahhoz, hogy emberek legyünk. Ez a csoda élt Jézus Krisztusban, ezért hordozta ő Isten lélegzetét a szájában, és azt a jóságot kezeiben, amely gyógyítani képes.

Forrás: E. D., Taten der Liebe, 1995, 52-61, kissé rövidítve.

Szerkesztőségi hirdetés

Köszönetet mondunk azon előfizetőinknek, akik az előfizetési díjnál nagyobb összeget fizettek be, illetve azon támogatóinknak, akik – bár lapunk az induláskor befizetett támogatásuk alapján jár nekik – alkalmilag, vagy időről-időre befizetett összeggel segítik munkánkat.

(Postai előfizetőink a kísérő cédula jobb alsó sarkában lévő, második hat számról olvashatják le, meddig érvényes az előfizetésük: év, hónap, nap.)

*

Kérjük mindazon hazai olvasóinkat, akik támogatói, tisztelet-, ajándék-, köszönet- vagy munkapéldányként kapják lapunkat (amint ezt a minden – postán továbbított számhoz – számhoz mellékelte kísérő cédula jobb alsó sarkában olvashatják), lehetőségeikhez mérten alkalmilag, vagy évenként befizetett összegekkel támogassák lapunkat – kivéve természetesen azokat, akik ezt eddig is, kérésünk nélkül is megtették. Kérésünket az elmúlt évek nyomdai és postai áremelkedései, illetve az ÁFA kétszeresére emelkedése indokolja. (Kérjük, a befizetéseket beföldi postai utalványon, szerkesztőségünk címére adják fel.)

Támogatóink nagylelkűségét előre is köszönjük!